LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

S P R E N D I M A S

DĖL VIKTORO USPASKICHO IR DARBO PARTIJOS VADOVYBĖS RENGTŲ SUSITIKIMŲ SU RINKĖJAIS

2008 m. rugpjūčio 13 d. Nr. 67
Vilnius

Vyriausioji rinkimų komisija, išnagrinėjusi Darbo partijos pirmininko Viktoro Uspaskicho ir partijos vadovybės susitikimų su rinkėjais, kurių metu koncertavo Darbo partijos nariai Irma Jurgelevičiūtė, „Funny Beat“ ir Edita, medžiagą bei Darbo partijos 2008 m. liepos 27 d. raštu pateiktą informaciją, n u s p r e n d ž i a :

1. Pritarti 2008 m. rugpjūčio 4 d. Vyriausiosios rinkimų komisijos darbo grupės pateiktai tyrimo „Dėl Viktoro Uspaskicho ir Darbo partijos vadovybės rengtų susitikimų su rinkėjais“ išvadai (pridedama).

2. Viktorui Uspaskichui, Irmai Jurgelevičiūtei, Dainiui Bervingiui, Haroldui Stankevičiui, Gediminui Rimšai, Gintarui Visockiui pateikus pareiškinius dokumentus Vyriausiajai rinkimų komisijai ir juos įregistravus kandidatais 2008 m. Seimo rinkimuose, apie papirkimo faktą paskelbti internete kartu su kandidatų pasižadėjimais laikytis draudimo papirkti rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis.

3. Su tyrimo išvada supažindinti Darbo partiją ir įspėti, kad jei ateityje partija rengs rinkėjams ir rinkimų teisę turintiems asmenims susitikimus, kurių metu nemokamai ar už simbolinį atlygį koncertuos profesionalūs atlikėjai, nepaisant to, ar jie partijos nariai, tiek atlikėjams, tiek susitikimų organizatoriams bus taikoma atsakomybė, numatyta Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 5^1 straipsnyje.

Pirmininkas Zenonas Vaigauskas

Vyriausiosios rinkimų komisijos
2008 m. rugpjūčio 13 d. sprendimo Nr. 67
priedas

TYRIMO DĖL VIKTORO USPASKICHO IR DARBO PARTIJOS VADOVYBĖS RENGTŲ SUSITIKIMŲ SU RINKĖJAIS IŠVADA

2008-08-04
Vilnius

Vyriausiajai rinkimų komisijai (toliau – VRK) gavus kvietimų bei plakatų pavyzdžius, atlikus žiniasklaidos stebėseną buvo nustatyti 8 atvejai (2008-05-12, 2008-06-11, 2008-06-12, 2008-06-20, 2008-06-28, 2008-06-30, 2008-07-09, 2008-07-14), kai rinkėjai buvo kviečiami į Darbo partijos pirmininko Viktoro Uspaskicho ir partijos vadovybės susitikimus. Kai kuriuose kvietimuose buvo akcentuojama, kad susitikimų metu „nuotaiką garantuos Darbo partijos nariai Irma Jurgelevičiūtė, „Funny Beat" ir Edita. Atsižvelgdama į tai, kad Irmos Jurgelevičiūtės, „Funny Beat" (grupės nariai Dainius Bervingis, Haroldas Stankevičius, Gediminas Rimša, Gintaras Visockis) ir Editos Krakauskaitės pasirodymas. VRK pradėjo tyrimą dėl galimo Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo (toliau – Įstatymo) 5^1 straipsnyje numatyto draudimo pažeidimo.

Tyrimui atlikti buvo sudaryta darbo grupė. Tyrimą atliko VRK nariai R. Daniškevičiūtė, E. Žiobienė, J. Jasaitis, V. Vaičaitis ir P. Kujalis.

Respublikos Prezidentas 2008 m. balandžio 2 d. dekretu Nr. 1K-1295 nustatė Seimo rinkimų datą – 2008 m. spalio 12 d. Nuo Seimo rinkimų datos paskelbimo prasideda Seimo rinkimų politinė kampanija. Vadovaujantis Įstatymo 5^1 str. 1 d. nuostatomis, prasidėjus Seimo rinkimų politinei kampanijai, yra draudžiama papirkti rinkėjus. Įstatymo 5^1 str. 1 d. nustato 3 draudžiamos papirkimo veikos sudėtis:

1. Tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus;
2. Dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėją dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir (ar) balsuoti arba nebalsuoti už (prieš) asmenį, kurį numatoma kelti kandidatu;
3. Žadėti už balsavimą atsilyginti rinkėjams po rinkimų.

Tyrimo metu VRK 2008-07-21 raštu Nr. 2-201 Darbo partijai buvo pateikti klausimai. Darbo partijos 2008-07-27 rašte Nr. 302 pateiktuose atsakymuose nurodoma, kad tokie susitikimai su rinkėjais ir rinkimų teisę turinčiais asmenimis vyko daugiau kaip penkiasdešimtyje savivaldybių. Irma Jurgelevičiūtė, Edita ir grupės „Funny Beat" nariai, kaip ir kiti Darbo partijos nariai, susitikimuose dalyvavo pagal galimybes, jų pasirodymai nebuvo apmokami. Už patalpas, kuriose vykdavo susitikimai, buvo apmokama įstatymo nustatyta tvarka. Susitikimuose galėjo dalyvauti ne

Darbo partijos nariai. Susitikimuose buvo dalijama Darbo partijos ataskaita, baltas (tuščias) popieriaus lapas, tušinukai, kuriuos buvo prašoma grąžinti po susitikimo. Minėtų susitikimų metu susirinkusieji nebuvo vaišinami. Nors Darbo partijos buvo prašoma pateiktus atsakymus pagrįsti patvirtintomis dokumentų kopijomis, tai padaryta nebuvo.

VRK atliekamo tyrimo dėl galimo Įstatymo 5^1 straipsnyje numatyto draudimo pažeidimo dalykas galėtų būti:

1. Darbo partijos narių Viktoro Uspaskicho, Irmos Jurgelevičiūtės, Editos ir grupės „Funny Beat"narių pasirodymas;
2. Tušinukai, kurie buvo dalinami susitikimų metu.

„Funny Beat" yra nuolat koncertuojanti keturių profesionalių *stepo* šokėjų grupė, susikūrusi 2004-05-27. Informacija apie šią grupę yra paskelbta Lietuvos įmonių paieškos kataloge. „Funny Beat" yra plačiai žinoma Lietuvoje, jos pasirodymai yra mokami. Irma Jurgelevičiūtė yra žinoma Lietuvos estrados dainininkė, išleidusi net kelis solinius albumus. Jos koncertai yra mokami. Irma Jurgelevičiūtė yra profesionali atlikėja. Grupės „Funny Beat" ir dainininkės Irmos Jurgelevičiūtės pasirodymai yra pramoga, už kurią paprastai žiūrovai moka pinigus. Tiriamų Darbo partijos vadovybės susitikimų su rinkėjais ir rinkimų teisę turinčiais asmenimis metu ši pramoga buvo suteikiama nemokamai, kitaip tariant – dovanojama. Šiam faktui negali turėti įtakos tai, kad Irma Jurgelevičiūtė ir grupės „Funny Beat"nariai yra Darbo partijos nariai.

Darbo partijos plakatuose, kuriais buvo kviečiama į susitikimus su partijos pirmininku V. Uspaskichu ir partijos vadovybe „Už nesunaikinamas idėjas!", buvo aiškiai akcentuojama, kad „nuotaiką garantuos Irma Jurgelevičiūtė, „Funny Beat" ir Edita". Dovanodama dainininkės Irmos Jurgelevičiūtės ir grupės „Funny Beat" pasirodymą, Darbo partija siekė pritraukti į susitikimus rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis.

Įstatymo 5^1 str. 2 d. įtvirtintas baigtinis sąrašas daiktų, kurių neatlygintinas platinimas Seimo rinkimų politinės kampanijos laikotarpiu nėra traktuojamas kaip rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimas <...politinės partijos ar kandidato arba asmens, kurį numatoma kelti kandidatu, programos, biografijos ar kitokių informacinio turinio lankstinukų, kalendorių, atvirukų, lipdukų) bei ženkliukų, skirtų politinei partijai ar kandidatui arba asmeniui, kurį numatoma kelti kandidatu, propaguoti...>. Šis sąrašas nenumato galimybės rinkėjams ir rinkimų teisę turintiems asmenims dovanoti pramogas, paslaugas ir pan.

Darbo partijos teisininkė Olga Chont pateiktuose atsakymuose nurodė, kad tokie „susitikimai vyko daugiau kaip penkiasdešimtyje savivaldybių, kuriose vyko po keletą susitikimų per dieną. Irma Jurgelevičiūtė, Edita ir grupės „Funny Beat" nariai, kaip ir kiti Darbo partijos nariai, susitikimuose dalyvavo pagal galimybes laisvu nuo kitos veiklos laiku." Toks atsakymas reiškia, kad minėtos grupės pasirodymai buvo dovanojami susitikimuose dalyvaujantiems rinkėjams ir

rinkimų teisę turintiems asmenims daugiau kaip du kartus. Atsakyme taip pat nurodoma, kad susitikimų dalyviai nebuvo registruojami, todėl dalyvavusių rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų skaičiaus partija pasakyti negali.

2005 m. lapkričio 20 d. naujų Seimo rinkimų Kėdainių rinkimų apygardoje, 2007 m. vasario 25 d. savivaldybių tarybų rinkimų ir 2007 m. spalio 7 d. rinkimų į Seimą Dzūkijos rinkimų apygardoje praktika tokia, kad nemokami koncertai buvo traktuojami kaip dovana rinkėjui, todėl jie buvo neleistini. Politinės partijos, kandidatai, nenorėdami pažeisti įstatymų, tokių pramogų rinkėjams neorganizavo. Prasidėjus 2008 m. Seimo rinkimų politinei kampanijai, VRK, remdamasi ankstesnių rinkimų patirtimi, nemokamus koncertus, kurių metu agituojama balsuoti už tam tikrą partiją, vieną ar kitą kandidatą, įvardija kaip dovaną rinkėjams ir rinkimų teisę turintiems asmenims.

VRK pažymi, kad profesionalūs atlikėjai politinės kampanijos metu gali ir turi teisę rengti koncertus, tačiau šiuo metu jie negali tų koncertų dovanoti, t. y. rengti jų nemokamai arba už simbolinį mokestį, kai šie koncertai organizuojami susitikimų su rinkėjais metu ar gali būti siejami su kitokia rinkimų agitacija.

Tyrimo išvadoje nurodytuose Darbo partijos pirmininko ir vadovybės susitikimuose buvo pateikiama Darbo partijos ataskaita, t. y. tai, kokie darbai buvo įgyvendinti per 4 metus; buvo atsakinėjama į žmonių pateiktus klausimus. Tai trukdavo apie 1,5 valandos. Baigiantis susitikimams, ne ilgiau kaip pusę valandos dainuodavo ir šokdavo Darbo partijos nariai Viktoras Uspaskichas, Edita Krakauskaitė, Irma Jurgelevičiūtė ir grupės „Funny Beat“ nariai. Susitikimuose nebuvo tiesiogiai agituojama balsuoti už Darbo partiją, rinkėjai ir rinkimų teisę turintys asmenys nebuvo skatinami dalyvauti ar nedalyvauti ateinančiuose Seimo rinkimuose.

Tyrimo metu negauta duomenų apie tai, kad tušinukai buvo dovanojami, atvirkščiai – buvo prašoma po susitikimo juos grąžinti, todėl darytina išvada, kad minėti tušinukai negali būti laikomi dovana, kaip tai nurodyta Įstatymo 5^1 straipsnio 1 dalyje.

Darbo partijos pirmininko Viktoro Uspaskicho ir Editos Krakauskaitės pasirodymas negali būti laikomas papirkimo dalyku. VRK nepavyko gauti informacijos, kad V. Uspaskichas ir E. Krakauskaitė nuolat gauna pajamų iš koncertinės veiklos. Jiems dainavimas nėra pragyvenimo šaltinis, todėl jų pasirodymai negali būti laikomi apmokama paslauga, kartu jų pasirodymai negali būti laikomi dovana, kaip tai nurodyta Įstatymo 5^1 straipsnio 1 dalyje.

Darbo partijos narių – profesionalių atlikėjų Irmos Jurgelevičiūtės, grupės „Funny Beat“ narių Dainiaus Bervingio, Haroldo Stankevičiaus, Gedimino Rimšos, Gintaro Visockio – pasirodymai pagal Įstatymo 5^1 straipsnį suprantami kaip dovana rinkėjams ir rinkimų teisę turintiems asmenims. Tokios ir panašaus pobūdžio dovanos nėra įvardintos Įstatymo 5^1 straipsnio 2 dalyje, o tai reiškia, kad Irma Jurgelevičiūtė ir grupės „Funny Beat“ nariai pažeidė Įstatymo 5^1

straipsnio 1 dalyje numatytą draudimą <...tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus, dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėją ar rinkimų teisę turintį asmenį dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir (arba) balsuoti už arba prieš vieną ar kitą asmenį, kurį numatoma kelti kandidatu, kandidatą arba kandidatų sąrašą...>.

Kartu nustatyta, kad Darbo partijos pirmininkas V. Uspaskichas, žinodamas, kad jo ir partijos vadovybės susitikimų su rinkėjais ir rinkimų teisę turinčiais asmenimis metu rengiami Irmos Jurgelevičiūtės ir grupės „Funny Beat" narių pasirodymai, neatsiribojo nuo jų ir taip prisidėjo prie Irmos Jurgelevičiūtės ir grupės „Funny Beat" narių vykdomos Seimo rinkimų įstatymo 5^1 straipsnyje numatytos draudžiamos veikos.

Išvada:

1. Darbo partijos nariai Irma Jurgelevičiūtė, Dainius Bervingis, Haroldas Stankevičius, Gediminas Rimša, Gintaras Visockis nuo 2008 m. gegužės 12 d. iki 2008 m. liepos 14 d. rengtuose susitikimuose su rinkėjais dovanojo savo pasirodymus rinkėjams, o Viktoras Uspaskichas, prisidėdamas prie to, pažeidė Seimo rinkimų įstatymo 5^1 straipsnyje numatytą draudimą papirkti rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis.

2. Viktorui Uspaskichui, Irma Jurgelevičiūtei, Dainiui Bervingiui, Haroldui Stankevičiui, Gediminui Rimšai, Gintarui Visockiui pateikus pareiškinius dokumentus VRK ir juos įregistravus kandidatais 2008 m. Seimo rinkimuose, apie papirkimo faktą paskelbti internete kartu su kandidatų pasižadėjimais laikytis draudimo papirkti rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis.

3. Su tyrimo išvada supažindinti Darbo partiją ir įspėti, kad jei ateityje partija rengs rinkėjams ir rinkimų teisę turintiems asmenims susitikimus, kurių metu nemokamai ar už simbolinį atlygį koncertuos profesionalūs atlikėjai, nepaisant to, ar jie partijos nariai, tiek atlikėjams, tiek susitikimų organizatoriams bus taikoma atsakomybė, numatyta Įstatymo 5^1 straipsnyje.

Darbo grupės narys Julius Jasaitis pateikė atskirąją nuomonę, kuri yra šio tyrimo išvados dalis (pridedama).

Darbo grupės nariai:

Reda Daniškevičiūtė

Edita Žiobienė (komandiruotėje užsienyje)

Julius Jasaitis

Pavelas Kujalis

Vaidotas Vaičaitis

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

Kodas 8860715 Gedimino pr. 53, LT – 01109 Vilnius, tel. (8~5) 239 69 69, faksas (8~5) 239 69 60, el. p. rinkim@lrs.lt

Darbo grupės, tiriančios Darbo partijos pirmininko V.Uspaskich galimai padarytą Seimo rinkimų įstatymo 5^1 str. pažeidimą, susitikimų su rinkėjais metu organizuojant jiems koncertus, nario Juliaus Jasaičio

Atskiroji nuomonė

2008-08-13

Darbo grupei, susidedančiai iš Vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – VRK) narių R.Daniškevičiūtės, E.Žiobienės, P.Kujalio ir J.Jasaičio, buvo pavesta atlikti tyrimą, ar VRK atlikto žiniasklaidos monitoringo duomenimis Darbo partijos pirmininko V.Uspaskich susitikimų su rinkėjais metu (8 atvejai) organizuojant jiems koncertus, nebuvo pažeistos Seimo rinkimų įstatymo (toliau – Įstatymas) 5^1 str. nuostatos. Darbo grupės parengtame 2008-08-04 išvados projekte konstatuota, kad Darbo partijos susitikimų su rinkėjais metu jiems dovanojant I.Jurgelevičiūtės, Editos ir „Funny beat" grupės koncertus, buvo pažeistos Įstatymo 5^1 str. nuostatos.

Nesutikdamas su darbo grupės išvados projektu, vadovaudamasis VRK 2008-06-26 sprendimu Nr.32 patvirtintos Rinkėjų ir rinkimų teisę turinčių asmenų papirkimo faktų tyrimo ir vertinimo tvarkos 14 p., pareiškiu Atskirąją nuomonę.

LR Seimas 2008-04-15 įstatymu Nr.X-1490 (Žin., 2008, Nr.50-1839) priėmė eilę Seimo rinkimų įstatymo (toliau – Įstatymas) pakeitimų ir papildymų, siekdamas užkirsti kelią rinkėjų balsų pirkimui ir sugriežtinti šio negatyvaus reiškinio kontrolę, o taip pat įpareigojo Vyriausiąją rinkimų komisiją (toliau – VRK) per 2 mėnesius parengti ir priimti šio įstatymo įgyvendinimui reikalingus teisės aktus. Esminėmis naujovėmis laikytina: draudimo papirkti rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis taikymas išplėstas *visam* rinkimų politinės kampanijos laikotarpiui (5^1 str. 1 d.), t.y. maždaug pusei metų nuo rinkimų datos paskelbimo iki agitacijos pabaigos (ankstesnėje redakcijoje buvo taikomas tik agitacijos kampanijos laikotarpiui, t.y. 1 mėn.); draudimas papirkti apima net tik rinkėjus, bet ir naują subjektą – rinkimų teisę turinčius asmenis, o keliami ir išsikėlę kandidatai įpareigojami pateikti VRK nustatytos formos pasižadėjimą laikytis draudimo papirkti rinkėjus (38 str. 1 d. 5 p., 2 d. 2 p.); papirkimo faktus pavesta tirti ir vertinti VRK jos nustatyta tvarka (5^1 str. 3 d.); VRK, nustačiusi rinkėjų papirkimo faktą, apie tai privalo paskelbti VRK interneto tinklapyje (5^1 str. 3 d.); VRK, pripažinusi, kad kandidatas ar partija šiurkščiai pažeidė Įstatymo 5^1 str. 1 d., privalo panaikinti tokio kandidato registravimą ar atšaukti atitinkamos partijos ar partijų koalicijos sąrašo paskelbimą.

Didžiausią problemą praktinio taikymo prasme sukelia Įstatymo 5^1 str. nuostatos. Pažymėtina, kad minėto straipsnio redakcija, lyginant su ankstesne 2005-12-08 Įstatymo redakcija, pasikeitė nežymiai, tačiau praktikoje VRK su minėto straipsnio pažeidimais per rinkimų agitacijai skirtą 1 mėn. laikotarpį susidurdavo labai retai. Įstatymo 5^1 str. 1 d. minėtų normų taikymą išplėtus *visam* rinkimų politinės kampanijos laikotarpiui ir įpareigojus VRK tirti šiame straipsnyje nurodytas veikas, VRK gavo visą eilę skundų ir partijų paklausimų dėl minėtų normų taikymo.

Įstatymo 5^1 str. 1 d. nustato 3 draudžiamos papirkimo veikos sudėtis:
1) tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus;

2) dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėją ne(dalyvauti) rinkimuose ir(ar) ne(balsuoti) už(prieš) asmenį, kurį *numatoma* kelti kandidatu;
3) žadėti už balsavimą atsilyginti rinkėjams po rinkimų.
Be to, veika turi būti padaroma, turint tikslą paveikti rinkėjų valią ir tokiu būdu trukdyti piliečiams įgyvendinti rinkimų teisę.

Įstatymo 5^1 str. 2 d. nustato, kad rinkėjų papirkimu nelaikomas spausdintos medžiagos (politinės partijos ar kandidato arba asmens, kurį numatoma kelti kandidatu, programos, biografijos ar kitokių informacinio turinio lankstinukų, kalendorių, atvirukų, lipdukų) bei ženkliukų, skirtų politinei partijai ar kandidatui arba asmeniui, kurį numatoma kelti kandidatu, propaguoti, gaminimas arba neatlygintinas platinimas.

Minėtos normos problematiškumą ir neaiškumą liudija kai kurių Seimo narių, dalyvavusių rengiant minėtas Įstatymo pataisas, išsakytos nuomonės, kad rinkėjų papirkimo sąvoką turi nustatyti VRK, kuri turi labai plačią diskreciją šiuo klausimu. Toks požiūris į VRK funkcijas teisiškai nėra pagrįstas. VRK neturi ir negali turėti įgaliojimų kurti įstatyminio lygmens teisės normas ar oficialiai aiškinti Seimo priimtų įstatymų turinį, nes ji yra savo kompetencijos srityje įstatymus vykdanti institucija.

Įstatymo 5^1 str. turinio neoficialus aiškinimas yra reikšmingas, siekiant teisiškai įvertinti tokius rinkimų kampanijoje paplitusius reiškinius, kuomet partijų ar galimų kandidatų susitikimų su rinkėjais metu arba iš karto po jų ten pat vyksta *koncertai* ar kiti įvairūs pramoginiai žiūroviniai renginiai – spektakliai, vakaronės, filmo peržiūros, parodos, poezijos ar šokių vakarai, susitikimai su įžymiais žmonėmis, fejerverkai, oro balionų skraidymai ir pan.

Civilinio kodekso 6 knygos XXXV skyrius „Atlygintinų paslaugų teikimas“ paslaugų sutartį apibrėžia kaip paslaugų teikėjo įsipareigojimą pagal kliento užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), už kurias klientas įsipareigoja sumokėti. Manytina, kad pagal pateiktą sąvoką minėti pramoginio pobūdžio renginiai priskirtini paslaugoms. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2000 m.) „paslaugą“ apibrėžia kaip patarnavimą, pagalbą. Tolesniuose samprotavimuose bus mėginama išsiaiškinti, ar tokių renginių nemokamas demonstravimas (pateikimas) visuomenei gali būti vertinamas kaip Įstatymo 5^1 str. 1 d. numatytų draudžiamų veikų padarymas.

Pažymėtina, kad 5^1 str. nuostatos apie rinkėjų papirkimą Įstatyme atsirado po Konstitucinio Teismo (toliau – KT) 2004-11-05 nutarimo, kuriame konstatuota, „jog įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, kad rinkėjai balsuotų asmeniškai ir slaptai, kad balsavimo metu nebūtų galima paveikti rinkėjų valios ir jos kontroliuoti. Ypač neleistina, kad rinkimų finansavimas būtų neskaidrus ar nekontroliuojamas, kad rinkimų kampanijoje būtų naudojamos tokios rinkimų technologijos, kurios prieštarauja moralei, teisingumui, visuomenės darnai. Pabrėžtina ir tai, kad pagal Konstituciją jokiais motyvais negali būti pateisinamas rinkėjų balsų tiesioginis ar netiesioginis pirkimas, taip pat tokia rinkimų kampanijos praktika, kai rinkėjai yra dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinami dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir/arba balsuoti už arba prieš vieną ar kitą kandidatą. Tai tolygu rinkėjų papirkinėjimui, reikšiančiam, kad iš Lietuvos Respublikos piliečių atimama teisė laisvai, patiems pareikšti savo tikrąją valią Seimo rinkimuose, o iš Tautos – teisė išsirinkti tokią Tautos atstovybę, kuri reikštų jos tikrąją aukščiausią suverenią galią. Pabrėžtina, kad įstatymų leidėjui iš Konstitucijos kyla pareiga įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų Seimo rinkimų proceso sąžiningumą ir skaidrumą – būtinas Tautos pasitikėjimo savo atstovybe prielaidas.“

Seimo pirmininkas A.Paulauskas 2005-10-10 aiškinamajame rašte, siūlydamas papildyti Įstatymą 5^1 str., citavo minėtą KT nutarimą. Nors KT šiame nutarime tik nubrėžė teisinio reguliavimo gaires įstatymų leidėjui, minėto nutarimo formuluotės beveik pažodžiui buvo perkeltos į 2008-11-17 įstatymą Nr.X-397, nebandant jų detalizuoti ar paaiškinti papirkimo, dovanų ar kito atlyginimo sąvokų. Pažymėtina, kad minėtame aiškinamajame rašte

neužsimenama apie siekimą uždrausti koncertus ir kitus pramoginius renginius kaip politinės reklamos būdą.

Nors Įstatymo 5^1 str. pavadinimas kalba apie draudimą *papirkti* rinkėjus ir rinkimų teisę turinčius asmenis, apie papirkimą kalbama tik 5^1 str. 1 d. 1 p., o 5^1 str. 1 d. 2 ir 3 p. prie papirkimo veikų galima priskirti tik su didelėmis išlygomis.

„Papirkimo" sąvokos įstatyme nėra. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2000 m.) „papirkimą" apibrėžia kaip palenkimą į savo pusę dovanomis, pinigais. Taigi, tiesioginį rinkėjo balso papirkimą galima būtų apibrėžti kaip jo lenkimą pinigais arba dovanomis ne(balsuoti) už atitinkamą kandidatą ar partiją. Kadangi Įstatymo 5^1 str. 1 d. 1 p. kalbama apie *rinkėjų balsų* pirkimą, darytina loginė išvada, kad 1 p. numatyta veika yra specialioji norma, sietina su rinkėjo *balso* pirkimu, t.y. pagal loginį normos aiškinimą neteisėtu ir niekiniu sandoriu, susijusius su balsavimo procedūros vykdymu ir sudaromu būtent balsavimo dieną, skirtingai nuo 2 p. numatyto rinkėjo skatinimo dovanomis ar kitu atlyginimu *ateityje* (ne)dalyvauti rinkimuose ir atitinkamai (ne)balsuoti. Akivaizdu, kad tiesioginis papirkimas asocijuojasi su nesąžiningais ir neskaidriais rinkimais, rinkėjų teisės laisvai balsuoti suvaržymu ir moraliniu aspektu vertintinas išskirtinai neigiamai.

„Netiesioginio papirkimo" sąvoka yra neaiški ir logikos požiūriu ydinga, nes papirkimas galimas tik tiesiogine tyčia.

„Dovanos" sąvokos įstatyme taip pat nėra. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2000 m.) „dovaną" apibrėžia kaip veltui duodamą, nemokamą daiktą. Taigi, dovaną galima būtų apibrėžti kaip turintį materialinę vertę veltui duodamą daiktą.

Nagrinėjant klausimą, ar kartu su politinės reklamos renginiu vykstantis koncertas gali būti laikomas dovana rinkėjams, pažymėtina, kad kyla pagrįstų abejonių, ar koncertas, o taip pat kiti pramoginiai renginiai gali būti priskiriami materialinės vertės daiktams ir pagal kokius kriterijus įmanoma nustatyti jų vertę materialine išraiška. Pažymėtina, kad, VRK sprendžiant atsakomybės taikymo klausimą, pramoginių renginių skirstymas į leistinus ir draudžiamus pagal tai, ar atlikėjai yra profesionalūs, ar jiems buvo sumokėta, ar atlikėjai nuolat gauna pajamų iš savo veiklos, ar renginiui reikėjo specialios technikos ir įrangos, ar politikai atsiribojo nuo pramoginio renginio ir pan., teisiniu aspektu yra ydingas, nes tokiu atveju VRK, užuot taikiusi teisės normas, pati tampa šių normų kūrėja, mėgindama savavališkai nustatyti jų turinį ir atsakomybės sąlygas. Mėginant nustatyti pramoginio renginio vertę, tektų įvertinti atlikėjų meistriškumą, meninį lygį, atlikėjų skaičių, koncerto trukmę, atlikimo sąlygas, kūrinių skaičių, kas iš esmės neturi nieko bendro su rinkimų teise. Pažymėtina, kad pagal „dovanos" sampratą, ją gaunantis asmuo turi suprasti, kad gauna ją veltui, be jokių įsipareigojimų ir gali ja pilnai disponuoti, t.y. ja naudotis pats, perleisti kitiems, visiškai sunaudoti, ko niekaip negalima pasakyti apie koncertą nagrinėjamu atveju. Manytina, kad „dovanos" sampratą galėtų atitikti tik atspausdinto bilieto (pakvietimo) į koncertą pateikimas rinkėjui.

„Kitokio atlyginimo" sąvokos įstatyme taip pat nėra. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2000 m.) „atlyginimą" apibrėžia kaip užmokestį už darbą, atsiteisimą už nuostolius, išlaidas, žalą ir pan. Internetinis lietuvių kalbos žodynas „atlyginimą" apibrėžia kaip užmokestį už darbą, atpildą, atmokestį, atlygį, atsiteisimą už nuostolius, išlaidas, nuoskaudą ir pan. „Kitokio atlyginimo" samprata iš esmės turėtų apimti bet kokios formų ir rūšių atlyginimą. Taigi, iš esmės „atlyginimo" sąvoka yra labai plati ir visaapimanti, bet dėl to ji netampa aiškesnė.

Nagrinėjant klausimą, ar minėti pramoginiai renginiai, t.y. tam tikrų nematerialaus pobūdžio (intelektinių) paslaugų pateikimas rinkėjams patenka į „kitokio atlyginimo" sampratą, skatinančią juos (ne)dalyvauti rinkimuose ir atitinkamai (ne)balsuoti, pažymėtini tokie aspektai :
1) esminis „atlyginimo" požymis yra priežastiniu ryšiu susijęs su *praeityje* įvykusiu įvykiu, veiksmu, procesu, dėl kurio atsiranda poreikis (pareiga) atsilyginti (atsiteisti), t.y. atstatyti ankstesnę padėtį;
2) Įstatyme numatytas „atlyginimas" rinkėjui siejamas su atitinkamu rinkėjo veikimu *ateityje*;
3) CK pateikiamas intelektinių paslaugų apibrėžimas apima *susitarimą* tarp paslaugos teikėjo ir kliento dėl paslaugos, už kurią *privalu atsilyginti*, teikimo;

4) rinkėjas, gaunantis intelektinę paslaugą, jos *neužsako*, t.y. *nesitaria* dėl jos gavimo;
5) rinkėjui *nekyla pareiga už paslaugą atsilyginti*, t.y. (ne)dalyvauti rinkimuose ir atitinkamai (ne)balsuoti;
6) gaunama intelektinė paslauga (koncertas) *nebūtinai turi skatinti* rinkėją (ne)dalyvauti rinkimuose ir atitinkamai (ne)balsuoti, nes ji gali jam nepatikti ir iššaukti priešingą reakciją, nei tikisi ją užsakantis klientas;
7) Įstatymo 5^1 str. 1 d. nuostatų *tikslas yra uždrausti* visuomenei nepriimtinų formų *politinę reklamą ir agitaciją*;

Įstatymo 5^1 str. 1 d. 2 p. numatyta draudžiama veika – rinkėjų skatinimas (ne)dalyvauti rinkimuose ir atitinkamai (ne)balsuoti – iš esmės atitinka politinės reklamos ir rinkimų agitacijos turinį, o pats draudimas susijęs būtent su netinkama agitacijos forma – dovanų ar kitokio atlyginimo, t.y. materialinių dalykų įteikimu rinkėjui. Įstatymų leidėjas tokią veiką prilygino rinkėjų papirkimui, siedamas ją su rinkimų nesąžiningumu, negarbingumu ir neskaidrumu, tuo neabejotinai įvertindamas neigiamai moralės aspektu. Kaip žinoma, Įstatymo 50 str. 2 d. leidžia įvairių formų ir būdų agitaciją, išskyrus tokią, kuri pažeidžia Konstituciją ir įstatymus, prieštarauja moralei, teisingumui ar visuomenės darnai, neatitinka sąžiningų ir garbingų rinkimų. Kalbant apie koncertus, kurių tikslas yra, visų pirma, pritraukti kuo daugiau rinkėjų į neretai didele išmone nepasižyminčius ir nuobodžius politinės reklamos renginius, pažymėtina, kad intelektinio pramoginio pobūdžio paslaugos, nepriklausomai nuo to, apmokamos jos ar ne, iš esmės yra patraukli, emociškai pakili ir neabejotinai teigiamai vertintina visuomenės kultūrinio gyvenimo dalis, kuri rinkėjų sąmonėje vargu ar asocijuojasi su neigiamu moraliniu ir teisiniu tokio reiškinio vertinimu, tuo labiau rinkėjų papirkimu ir netgi įstatymo pažeidimu. Viešojoje teisėje bet kokie draudimai turi būti suformuluoti labai aiškiai ir nedviprasmiškai, jų turinys negali būti aiškinamas plečiamai (D.Mikelėnienė, V.Mikelėnas. Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai, Justitia, 1999, 253 psl.). Nesant aiškiai išreikštos įstatymų leidėjo valios, rinkėjų dalyvavimo susitikime su politikais ir po jo vykusiame koncerte ar kitokiame pramoginiame renginyje prilyginimas jų papirkimui būsimuose rinkimuose ir prisidėjimui prie nesąžiningų ir negarbingų rinkimų visiškai pagrįstai būtų užgaulus ir netgi žeminantis. Galimas dalykas, kad rinkėjai, iš anksto ir nedviprasmiškai suvokdami tokio renginio neteisėtumą ir galimas pasekmes tiek jo rengėjams, tiek pačiam rinkimų procesui, atsisakytų jame dalyvauti.

Pastebėtina, kad pramoginių renginių uždraudimo politinėje reklamoje argumentai dėl nepagrįstai didelių išlaidų politinių partijų ar kandidatų išlaidų neatrodo pagrįsti, nes Įstatymo 5^1 str. apie tai apskritai nekalbama. Be to, laikantis tokios pozicijos, tektų pripažinti, kad nemokami ar nedaug kainuojantys koncertai (atliekami vaikų, liaudies ansamblių, pačių partijos narių) yra leidžiami, o profesionalių kolektyvų draudžiami, tuo iš esmės Įstatymo 5^1 str. 1 d. numatytos veikos kriterijumi bandant nustatyti koncerto meninį poveikį rinkėjo politiniam suvokimui rinkimų klausimais.

Dėl nurodytų motyvų manau, kad Įstatymo 5^1 str. nesant aiškiai išreikštos įstatymų leidėjo valios uždrausti koncertus kaip politinės reklamos ir agitacijos formą, kartu su politinės reklamos renginiu vykstantys koncertai nelaikytini draudžiama veika, todėl Darbo grupės parengtame 2008-08-13 išvados projekte pateiktas konstatavimas, kad Darbo partijos susitikimų su rinkėjais metu jiems dovanojant I.Jurgelevičiūtės, Editos ir „Funny beat“ grupės koncertus, buvo pažeistos Įstatymo 5^1 str. nuostatos, yra nepagrįstas.

Vyriausios rinkimų komisijos narys Julius Jasaitis